

היכן כדאי להשקיע,

על מנת להבטיח צמיחה והתפתחות של הכלכלה בישראל?

המשק הישראלי צמח בשנים האחרונות בשיעור של 3% לשנה. קצב צמיחה זה, היה בין הגבוהים ביותר בעולם המערבי. על אף הנתונים המרשימים, פרוץ העבודה בישראל, נותר נמוך ב 14% מהממוצע של המדינות המפותחות. הפריון הנמוך משפיע על רמות השכר במשק ומגדיל את הפערים החברתיים. על פי מדד גייני, המודד את היקף אי השוויון בהתפלגות ההכנסות, ישראל נמצאת כיום במקומות הגבוהים בעולם המערבי.

ממחקר של בנק ישראל עולה כי ברמות פרוץ העבודה, אין אחידות בין כל ענפי המשק¹. בענפי ההייטק, פרוץ העבודה גבוה ביחס לממוצע של ה OECD (150%) בעוד שרמות הפריון בתעשיות המסורתיות, נמוכות בכ 62%².

הניתוח של בנק ישראל נשען על סקר המיומנויות (PIAAC) שערכה הלמ"ס. הסקר מצא כי רמות הפריון הגבוהות של ענפי ההייטק, נובעות מכוח אדם איכותי, המחזיק ביכולות הדומות לממוצע ב OECD. זאת בשעה שביתר המשק, ישנם יותר עובדים המחזיקים בכישורים נמוכים בכל המדדים שנבחנו³.

פתרון בעיות בסביבה מתוקשבת		אוריינות מתמטית		אוריינות קריאה		היכולות
OECD	ישראל	OECD	ישראל	OECD	ישראל	
5%	6%	11%	10%	11%	8%	גבוהות
14%	18%	23%	31%	19%	27%	נמוכות

הנתונים הופכים למובהקים ומשמעותיים כאשר מחברים את הממצאים להתפלגות השכר במשק. החיבור חושף את הפערים בהכנסות, את אי השוויון בחברה והניעות המוגבלת. כך למשל, עובד בעל השכלה על תיכונית המחזיק ביכולות שפיתות גבוהות, משתכר בממוצע 4,000 ₪ ברוטו יותר, מבעל השכלה על תיכונית המחזיק ביכולות שפיתות נמוכות⁴.

מה ניתן לעשות על מנת לשפר את איכות ההון האנושי?

עובדים מיומנים בעלי יכולות מקצועיות גבוהות המותאמות לצרכי התעשייה, מייצרים מוצרים איכותיים יותר, ביעילות רבה יותר. מדינת ישראל כבר מיצתה את ההשקעה שלה בהון אנושי גבוה,

¹ "מיומנויות היסוד של העובדים בישראל והפריון בענפי המשק", סקירה פיסקלית תקופתית ולקט סוגיות מחקר, יחידת המחקר, בנק ישראל

² מתוך מילרד א, (2015), תיאור וניתוח התעשייה המסורתית בישראל, מרכז המחקר והמידע של הכנסת

³ צביקה אמיר (2016), סקר המיומנויות בישראל, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

⁴ מתוך סקירת ההתפתחויות הכלכליות בחודשים האחרונים (139) – הקשר בין איכות השכלה לצמיחה: ישראל בהשוואה לעולם (www.bio.org.il)

בתחומים הטכנולוגיים וההנדסיים. אנו למדים זאת מהשכר הגבוה במקצועות אלו, המיומנויות הגבוהות של העובדים ומהעובדה שישראל, ממוקמת שניה בעולם, באחוז בעלי ההשכלה הגבוהה באוכלוסייה⁵. על אף זאת, פריון העבודה נותר נמוך בענפי משק רבים. הסיבה לכך היא **איכות מערכת החינוך וההשכלה הטכנולוגית הגבוהה** (לימודים לתואר טכנאות והנדסאות).

מחקרים מראים כי במערכת השכלה טכנולוגית טובה (עם תכניות לימוד עדכניות ואיכותיות), התשואה לשנת לימוד לפרט ולמשק, זהה לתשואה של השכלה אקדמית. בישראל, מערכות ההשכלה הטכנולוגית והמקצועית, הוזנחו לאורך השנים ולכן הכלכלנים צופים שהתשואה עשויה להיות גבוהה עוד יותר⁶.

לכן, ההשקעה בהון אנושי טכני ומקצועי, לתעשייה היצרנית ולתחומי המסחר תסייע ב:

- העלאת שיעור פריון העבודה בענפי משק חלשים, ותתרום לפריון העבודה הכולל במשק
- הגדלת רמות התחרותיות והצמיחה במשק
- שיפור איכות המיומנויות ורמות הפריון של העובד. קרי, הפיכתו לעובד יעיל ואיכותי
- שיפור רמת החיים של העובדים המקצועיים ברמות הביניים וברמות הנמוכות במשק

השקעה ממוקדת בהשכלה הטכנולוגית הגבוהה, תמנע את יצירתו של משק מפוצל עם פערים משמעותיים בין העובדים בתעשיית ההייטק לתעשייה המסורתית וענפי המסחר. מלבד התרומה הכלכלית של ההשקעה בהון אנושי מקצועי למשק ולענפי התעשייה, פיתוח ההון האנושי יוצר הזדמנויות תעסוקתיות טובות, לעובדים ממעמדות סוציו-אקונומיים נמוכים, ומאפשר ניעות חברתי גבוה יותר.

לכן, נדרשת השקעה משמעותית במוסדות החינוך הטכנולוגי הגבוה, על מנת לטייב את איכות הלימודים. השקעה זו תגדיל את תחרותיות המשק, תתרום ליציבות הכלכלית ותשפר את תדמית המקצועות הטכניים בקרב אוכלוסיות שונות. הגדלת ההזדמנויות התעסוקתיות וכושר ההשתכרות של העובדים תמשוך אוכלוסיות איכותיות עם יכולות גבוהות יותר. עובדים מקצועיים עם מיומנויות טובות, יעלו את רמות פריון העבודה, יפתחו את התעשייה והמסחר, ויגדילו את היציבות והתחרותיות של המשק, בעולם גלובלי משתנה.

מסמך זה נכתב במרץ 2017 ע"י קרן שגיא, עבור קרן ביחד. ביחד-קרן משפחת סטלה ויואל קרסו נוסדה בשנת 2015 ע"י יואל קרסו. הקרן ממוקדת בהתנעה ודחיפה של מהלכי חשיבה ועשייה בתחום מקצועות ה-"Practic-Tech": הכשרות מקצועיות, לימודי טכנאים והנדסאים, כך שצעירים בישראל יבחרו במקצועות הטכנולוגיים יישומיים בתעשייה, במסחר ובשירותים, כהזדמנות לתעסוקה איכותית מתמשכת, המאפשרת מוביליות חברתית כלכלית עבורם, ומחזקת את הכלכלה והמשק בישראל.

⁵ Education at Glance 2016 (http://download.ei-ie.org/Docs/WebDepot/EaG2015_EN.pdf)

⁶ אקשטיין, ליפשיץ, שגיא וטרילניק, השכלה טכנולוגית גבוהה ומקצועית, מכון אהרן